

Gerardus Majellakerk met omliggend complex en Ambonplein, 1930, prentbriefkaart Stadsarchief Amsterdam.

GERARDUS MAJELLAKERK Obplein 4 in Amsterdam

De voormalige rooms-katholieke kerk is tussen 1923 en 1926 gebouwd naar een ontwerp van architect Jan Stuyt (1868-1934).¹ Op 5 september 1927 vond de inwijding plaats. De kerk was hét centrale punt voor alle katholieken in de nieuw gebouwde Indische buurt. De centraalbouw is geïnspireerd op de vroeg-christelijke basiliekbouw (zie de Hagia Sophia te Istanboel) en heeft neo-romaanse kenmerken in de detaillering (vensterseries en sierlijsten). Naast de kerk bevond zich een complex aan gebouwen: een patronaatsgebouw, een kleuterschool, een jongens- en meisjesschool en een zusterhuis. Het is een duidelijk voorbeeld van het toenmalige stre-

ven van de Katholieke Kerk om kerkelijke- en schoolgebouwen te concentreren.

De oorspronkelijke decoraties aan binnenzijde, waarschijnlijk door Jan Oosterman, zijn op dit moment overschilderd. Het kerkgebouw wordt gedomineerd door het hoge twaalfzijdige tentdak boven een imposante inwendige koepel. Aan de westzijde bevindt zich de hoofdtoegangspartij met bronzen deuren. Aan de kopse zijdes bevinden zich ook twee zij-ingangen. Een geplande toren is wegens geldgebrek nooit gebouwd, hoewel de funderingen, die nog steeds in de grond zitten, al gelegd waren.

Omdat de Indische buurt niet in trek was bij meer welgestelde bewoners, waren er al vanaf de jaren dertig problemen voor de parochianen om het immense gebouw te onderhouden. Door

de ontkerkelijking vanaf de jaren zestig en het wegtrekken van oudere inwoners door de stadsvernieuwing kon de kerk uiteindelijk niet meer opgehouden worden. Op 20 september 1992 werd de laatste mis gevierd en verhuisde de parochie naar een kleiner gebouw.

Het rijksmonument is in oktober 1992 verworven door het Amsterdams Monumenten Fonds en vervolgens door architectenbureau J. van Stigt herontwikkeld tot kantoor-, archief- en bedrijfsruimte. Het middengedeelte werd vrijgehouden om de ruimtewerking intact te laten en sociaal-culturele activiteiten mogelijk te maken. Sinds de fusie in 1999 behoort de kerk tot het bezit van Stadsherstel Amsterdam.

¹Redegevende omschrijving nr. 523303, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

GERARDUS MAJELLAKERK

Tussen straten met namen als Palembangstraat, Semarangstraat en Sumatraplantsoen ligt ten zuiden van de Insulindeweg een sprookjesachtige, ronde kerk aan zowel het Obplein als het Ambonplein.

We bevinden ons in de Indische buurt in Stadsdeel Oost, dat als een klaverblad gegroepeerd ligt, grofweg tussen het spoor naar Utrecht - Hilversum en het Flevopark. De wijk dateert grotendeels uit het begin van de twintigste eeuw. De eerste straatnamen, die zijn vernoemd naar eilanden en andere geografische aanduidingen in de voormalige kolonie Nederlands-Indië, dateren uit 1902.

Gerardus Majellakerk in restauratie, 2011, foto Ernest Annyas.

De naam van de kerk behoort toe aan de Italiaanse rooms-katholieke volkshelige Gerardus Majella en heeft dan weer niets te maken met Nederlands Oost-Indië, zoals de kolonie ook wel werd genoemd. Architect Jan Stuyt ontwierp de Majellakerk rond 1925. Het ontwerp is geïnspireerd door de stijl van Byzantijnse kerken, wat de bijzondere vorm verklaart.

Er wordt al heel wat opgeknapt in de Indische buurt. Stukken ervan worden zelfs een hype op woongebied. Het Nederlands Philharmonisch Orkest/Nederlands Kamerorkest (NedPhO|NKO) heeft besloten zijn nieuwe domicilie te kiezen in deze opkomende buurt van Amsterdam. En wel in de Gerardus Majellakerk die toebehoort aan Stadsherstel Amsterdam.

Koepelgewelf en steigerconstructie, 2011, foto Ernest Annyas.

HET HART VAN DE INDISCHE BUURT KRIJGT EEN KLOPPEND, MUZIKAAL HART

De nieuwe (zakelijke) liefde van Paul Morel is de restauratie van de Gerardus Majellakerk. Na een flinke aanloopperiode – waarin het huurcontract met het NedPhO|NKO is getekend – startte de bouw eind oktober 2011. De planning is dat de kerk eind juni 2012 bouwkundig wordt opgeleverd. Het NedPhO|NKO heeft dan nog anderhalve maand de tijd om de oefenzaal verder in te richten. “Vanaf september kan het orkest oefenen in zijn nieuwe locatie en dus operationeel zijn als het nieuwe seizoen begint. Behalve het symfonieorkest dat uit ongeveer 120 musici bestaat, zullen de mensen van de organisatie zoals marketing, planning en techniek daar ook een plek krijgen”, zegt Morel. “Het mooie is dat het orkest zijn repetitieruimte in het midden van de kerk heeft. De kantoren zitten daaromheen op de verschillende etages. Dus zij kijken op hun eigen productie-eenheid uit, zeg ik altijd.”

Onverwachte verrassingen – tegen- of meevallers – is hij nog niet tegengekomen. Wel is het een ingewikkelde bouw qua techniek. “Complex, omdat akoestiek nu eenmaal een ingewikkelde materie is en voor bouwvakkers ook tamelijk abstract. Dus daar moeten we goed bovenop zitten en duidelijk vertellen wat we willen en hoe we het willen. Verder is de planning krap en is er zoals altijd een enorme druk op het budget.” Wat daarentegen nu weer wel verrassend is, is de aandacht voor het project vanuit de directe omgeving. De omgeving is enthousiast. In dit stadium gaat het dan nog niet zo zeer om omwonenden – hoewel die in de toekomst zeker zullen worden benaderd voor culturele activiteiten – maar om aandacht van organisaties in de omgeving, zoals het stadsdeelkantoor en andere woningbouwverenigingen.

Het aantrekkelijk maken van de Majellakerk voor omwonenden? “Daar gaan we zeker heel veel werk van maken. De Open Monumentendag was trouwens al goed bezocht en de kerk wordt op twee zaterdagen – in maart en in juni – opgesteld voor publiek, vooral om de buurt de mogelijkheid te geven de kerk te bekijken terwijl hij nog wordt verbouwd. Daar gaan we echt iets leuks van maken”. Er is geen twijfel mogelijk, een feest zal het worden, zo te zien en te horen aan het enthousiasme van Morel.

“CONCERTZALEN STAAN VAAK LEEG”

Is Morel altijd al zo gefascineerd geweest door kerken? “Ik ben echt in de kerken gerold”, zegt hij, “via het Nederlands Monumenten Fonds (AMF)”, dat later is opgegaan in Stadsherstel Amsterdam. Maar hij heeft een fascinatie voor geluid. Voor akoestiek. Dat dateert uit de tijd dat hij voor het AMF als projectleider bij de verbouwing van het Sweelinck Conservatorium was betrokken. In de periode dat daar de klassieke muziek werd samengevoegd met de jazz muziek. Dat vereiste veel werk aan de akoestiek van die zalen. Het interessante voor Morel blijkt de combinatie van geluid en grote ruimten te zijn. “Ja, dat vind ik wel heel erg leuk”, zegt hij. “Om me bezig te houden met de natuurkunde van dit soort ruimten.” Ook al heeft hij veel ervaring met de verbouwing van andere kerken die bij Stadsherstel horen, “een repetitieconcertzaal bouwen in een kerk voor een symfonieorkest dat wereldberoemd is, dat is wel weer heel andere koek, ja.”

Projectleider Paul Morel tijdens de eerste bezichtiging, februari 2012, foto Ernest Annyas.

Het interessante aan een dergelijk project is dat musici alleen met hun eigen stukje, de akoestiek, bezig zijn. "Klinkt dit goed, daar gaat het hen om. Als opdrachtgever heb je met heel veel andere aspecten te maken en dat maakt zo'n project complex. Ook is het mooi dat deze zaal voor meerdere doeleinden zal worden gebruikt. Het orkest repeteert vier uur per dag. Daarbuiten staat de ruimte leeg - net als veel repetitieruimten wereldwijd - en dat is dan weer een enorme kans voor de afdeling zaalverhuur van Stadsherstel." Activiteiten zoals die plaatsvinden in De Duif, maar dan meer buurtgericht, worden straks dus ook in de Majellakerk geprogrammeerd.

Maar ook andere activiteiten kunnen er plaatsvinden. Dus cultuur, maar ook trouwen, rouwen en feest vieren. "De zaal is qua akoestiek en podium te vergelijken met topzalen," zegt Morel. Dat is belangrijk, want dan voelt dat voor de musici hetzelfde aan als de concertzalen waar ze spelen. "Nauwelijks verschil in klanken, reflectie en afmetingen," maar qua publiekfaciliteiten - omdat het een repetitieruimte is - beperkt tot 220 zitplaatsen.

Stadsherstel werkt in deze verbouwing samen met architect Van Stigt, die in 1992 de verbouwing van kerk naar kantoorruimte ook al deed. Van Stigt voert de directie, houdt de grote lijnen in de gaten en doet al het toezicht. Voor de orkestkant is Kees Spanjers van Zaanen Spanjers cs Architecten erbij gehaald, omdat hij veel ervaring heeft met de verbouwing van zalen met podiumkunst.

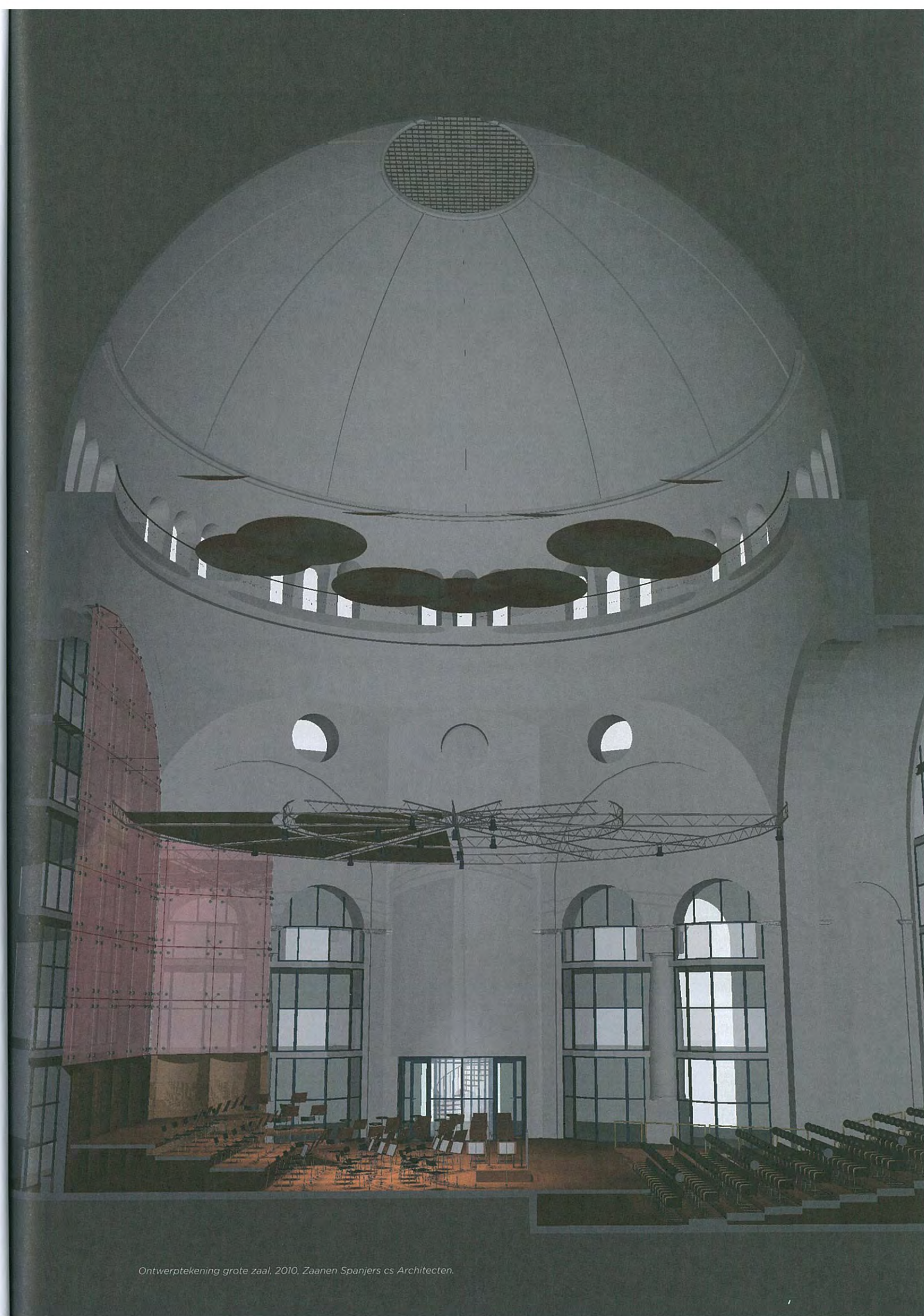
Op de *artist impression* is goed te zien dat het podium op het niveau van de begane grond ligt en dat de zitplaatsen daaraan zijn aangepast. Het publiek zit in een kuil die langzaam oploopt. De hoogste plaatsen zitten boven het podiumniveau. Logistiek - de instrumenten vervoeren - een groot voordeel, maar ook goed bedacht. De kuil kan namelijk dicht, de stoelen eruit en dan is de ruimte geschikt voor heel andere evenementen. *NedPhO Go* - een leerlingenproject - is een activiteit die buiten de repetities om wordt georganiseerd. De bedoeling ervan is om kinderen bekend te maken met klassieke muziek. Het NedPhO wilde juist graag in een woonbuurt zitten om aansluiting te krijgen met de omgeving.

Morel vertelt enthousiast over het voortraject, de periode voordat het zover was dat een huurcontract kon worden getekend. Over "hoe geef je zo'n project handen en voeten", en "wij doen dat de hele dag, dit soort rare opgaven, dus wij vonden het eigenlijk wel leuk."

Hij heeft het over het meedenken met een potentiële huurder die een programma van eisen heeft waaraan moet worden voldaan. Door actief te participeren in het denk- en ontwikkelproces is Stadsherstel de beste partij gebleken voor het NedPhO. Dat lijkt bijna vanzelfsprekend als je Morel hoort praten, maar niets is minder waar. Het is hard werken al is het natuurlijk wel zo dat Stadsherstel veel ervaring heeft met vijftien kerken in exploitatie. Al met al een zeer interessant project om in 2012 te blijven volgen. ■

Ontwerptekening grote zaal, 2010, Zaanen Spanjers cs Architecten.

Ontwerptekening grote zaal, 2010, Zaanen Spanjers cs Architecten.